

A gyógyszerészet történetéből

Gyógyszerészet 19. 257–260. 1975.

Schulek Elemér és a Magyar Gyógyszerkönyv¹

DR. VÉGH ANTAL

Ebben a több mint százéves tanteremben, ahol *Than Károly, Lengyel Béla, Winkler Lajos, Buchböck Gusztáv, Széki Tibor, Groh Gyula, Szbellédy László* és *Schulek Elemér* tartották előadásait, őszinte elfogultsággal lépek az előadói asztalhoz.

A névsort kezdő *Than Károly* volt az, aki az 1871-ben megjelent első Magyar Gyógyszerkönyvet szerkesztette, a felsorolást bezáró *Schulek Elemér* pedig az, aki nyolc évtizeddel ezt követően megalakította az első modern Magyar Gyógyszerkönyvet. E szempontból tehát elsőnek számít az 1953-ban megjelent V. Gyógyszerkönyvünk is. Az így első gyógyszerkönyveink szerkesztői, *Than* és *Schulek* élettörténete még más párhuzamot is felmutat. Mindketten kis falusi gyógyszerárban kezdték gyógyszerészi tanulmányaikat. Mint gyakorinok, *Than Károly* a szabadságharc elbukása után 5 éven át dolgozott előbb falusi, majd városi patikában. *Schulek Elemér* pedig a szülői ház ugyancsak falusi patikájában, már az érettségi után két éves gyakorinokoskodás előtt is. Mindkettőjük erős gyakorlati érzéke a kis vidéki patika szűk körülményei között fejlődött ki, ahol a magárahagyottságuk találékonyságra készítette őket, amikor minden primitív adottság ellenére is analitikai kísérletezgetésbe kezdtek érdeklődésük kielégítésére.

A háború is beleszólt mindkettőjük életébe. *Than Károly* mint 15 éves kishonvéd, a szabadságharc alatt a nagyszombeni löporgyárban kapott kedvet a kémiához, *Schulek Elemér* pedig, akinek az egyetemi tanulmányait szakította meg az I. világháború, a hadikórházak harcéri higiéniai laboratóriumaiban került szoros kapcsolatba az orvosi jellegű vizsgálatokkal, ami viszont preformálta benne azt a készséget, amellyel később, az Országos Közegészségtani Intézetben, követni tudta a gyógyszervizsgálat biológiai irányba tolódását.

Végül mindkettőjük életében erős párhuzamosítást mutat az orvosi renddel kialakult szoros kapcsolatuk. *Than Károly* tudományteremtő elképzeléseinek tettekben megvalósulását a kiegyezés korának nagy orvosnemzedéke — *Balassa, Markovszky, Hógyes, Korányi* — segítette elő. Támogatással építhette meg ezt az épületet is, ünnepi ülésünk színhelyét, amely a magyar tudományos kémia „Alma mater”-e és ezen belül a magyar orvosképzés kémiai oktatásának bázisa lett.

Schulek Elemér életfolyása viszont úgy alakult, hogy az Országos Közegészségtani Intézet keretében az orvosprofesszor *Johan Béla* alapító igazgató kezdeményezésére és támogatásával alakíthatta ki a gyógyszer-ellenőrzés nemzetközileg nagyrabecsült magyar rendszerét.

¹ Az MTA Analitikai Szakosztályának emlékülésén, az ELTE Általános és Szerves Kémiai Intézetben elhangzott egyik ünnepi előadás (1974)

A felsorolt hasonlatosságok ellenére viszont van egy igen nagy ellentét kettőjük működésében, annak ellenére, hogy mindketten a maguk helyén az adott körülmények között helyesen döntöttek, igen erős valóságérzettel ismerve fel a helyes utat. Reális volt *Than* eljárása, amikor az I. Gyógyszerkönyv szerkesztése során még népszerűségét veszélyeztetve is olyan erősen támaszkodott az akkori osztrák gyógyszerkönyvre. Nem lévén önálló gyógyszeriparunk, gyógyszerkereskedelmünk, az Ausztriától függetlenné válást csak lassú fejlődéssel lehetett zökkenő nélkül megvalósítani. *Schulek Elemér* realitása ezzel szemben éppen abban nyilvánult meg, hogy forradalmi módon szakított a IV. Gyógyszerkönyv szellemével az V. Gyógyszerkönyv szerkesztése során, amikor felismerte, hogy évszázadunk második felében a gyógyszerellátás biztonsága ezt követeli.

E nagy változás igazi jelentősége csak úgy mutatható be, ha egy pillantást vetünk előbb a gyógyszerkönyvek eredeti rendeltetésére. A gyógyszerkönyvek tulajdonképpen szabványok, sőt a szabvány gondolat őseinek tekinthetők. Hivatásuk, hogy országuk területén az államhatalom tekintélyével támogatottan biztosítsák a gyógyszeres gyógyításhoz szükséges anyagok, a gyógyszerek összetételének egyöntetűségét. Ezért a múlt század elejéig az elkészítésre, majd később a minőségre vonatkozólag is közöltek előírást, illetőleg kb. 100 éve már a minőséget ellenőrző módszereket is. A gyógyszerkönyvek feladatuknak eleinte azzal feleltek meg, hogy nemcsak a gyógyszerárban készült ún. galenusi preparátumokra, hanem az alapanyagokra is közölték az előállítási receptet. A vegyipar fejlődésével azonban az alapanyag-előállítás a gyógyszerári laboratóriumból kikerült és a gyógyszerkönyvek ekkor már az alapanyagok tekintetében azok sajátosságai, tulajdonságai leírására, ill. előírására szorítkoztak. Az analitikai kémia fejlődésével azután fokozatosan helyet kaptak a gyógyszerkönyvekben a gyógyszeranyagok azonosságának megállapítására szolgáló reakciók, majd az azok tisztaságát ellenőrző kvalitatív, végül kvantitatív vizsgálatok is. „Mutatis mutandis” valami hasonló történt a növényi eredetű gyógyszerek vonatkozásában is, erről szólnom azonban túl messzire vezetne. Az összetett, a galenusi gyógyszerkészítmények vonatkozásában ugyancsak meg kell említenem, hogy az említett tendencia szintén fokozatosan érvényre jutott, sőt az összetett analízis a gyógyszereknek ma már a zömét alkotó szerves anyagok vonatkozásában csak most kezd igazán kibontakozni.

A gyógyszerkönyvek állandó változásának ütemét tehát egyrészt a gyógyításra használt anyagok, vegyületek szaporodása, másrészt a vizsgálati

módszerek fejlődése szabja meg Századunk első évtizedétől kezdve mind több szintetikus szerves vegyület szaporítja gyógyszerkincsünket, amit azután a hormon-, az enzimpreparátumok és végül az antibiotikumok is követtek. Ez idő alatt az analitikai kémia belső forradalma egyre fejlettebb kémiai, sőt a műszeres analitikával fizikai-kémiai módszerrel gyarapodott, melyekkel sok eddig hozzáférhetetlen gyógyszervizsgálati probléma megoldása megközelíthetővé vált.

A gyógyszerkönyvek számára azonban más természetű változás is bekövetkezett az elmúlt csaknem 100 év alatt, főleg pedig az első világháború óta. Ez a változás annak a következménye, hogy a gyógyszerkészítés súlypontja a gyógyszer-tárról a gyógyszergyárba helyeződött át.

A gyógyszergyár ma már nemcsak alapanyagot, hanem azokból vagy azok kombinációjából azonnali használatra alkalmas gyógyszert is készít tablettá, injekció stb formájában. Ezek a gyári gyógyszerkészítmények ma már mintegy, 85%-át képezik az orvosi receptre kiadott gyógyszereknek. A század első harmadában készült farmakopeák tehát nemcsak azért váltak elavulttá, mert nem tartottak lépést az analitikai kémia fejlődésével, hanem azért is, mert nem reagáltak idejében a gyógyszerkészítés helyének oly alapvető változására. Hazánkban *Schulek Elemér* személyi érdeme ennek az irreverzibilis folyamatnak a felismerése, sőt a tények megismerésén túl az a készség, amellyel az ezekből fakadó reális követelményekkel lépést tudott tartani, mint azt szinte menetrendszerű tervszerűséggel alakuló életpályáját nyomon követve megállapíthatjuk.

Az a *Schulek Elemér*, aki a 910-es évek falusi gyógyszer-tárában, gyógyszerészi tanulmányai elején az akkori gyógyszerkészítés minden csinjátbinját elsajátította (sőt már az analitikai kémia elemeibe is belekóstolt), gyógyszerészi diplomája és doktorátusa megszerzése után asszisztensként csaknem 8 évet töltött *Winkler Lajos* mellett 1918 és 1926 között. Itt szerezte meg azt a széles körű biztos tudást, a problémák lényegének invenciózus meglátását, amivel a *Winkler*-iskola legkimagaslóbb képviselőjévé fejlődött. Analitikus egyéniségében az elegáns, szellemes megoldási mód páratlan manuális készséggel járt együtt. Német alaposág és francia könnyedség egyként jelzői akár elméleti, akár experimentális adottságainak. Életsorsa véletlen szeszélye vagy talán annak belső logikája folytán éppen akkor lett *Winkler* belső munkatársa, amikor professzora a IV. Gyógyszerkönyv kémiai részének kéziratán dolgozott. Ennek a kiadásnak *Vámossy Zoltán*, a farmakológia orvos-professzora volt a főszerkesztője, aki még az előző gyógyszerkönyveknél is szűkebb körű, mindössze 3 tagú bizottság (*Winkler* en kívül *Jakabházy Zsigmond* farmakognoszta orvosprofesszor és *Deér Endre*, az Országos Közegészségügyi Tanács gyógyszerésztagja) segítségével látott feladata megoldásához. Ez azonban régimódi farmakopeák mondhatni patriarkális szellemében csakis a gyógyszer-tárban készülő gyógyszerek, ill. azok alapanyagainak szabályozására, vizsgálatára szorított. *Winkler* a gyógyszervizsgálatok terén kifejezetten

arra törekedett, hogy csak olyan vizsgálati módszereket írjanak elő, melyek a gyógyszer-tár szűkösen felszerelt laboratóriumának eszközeivel is elvégezhetőek. A IV. kiadás ilyen szellemben készült kémiai részének kézírata 1926-ban — amikor *Schulek* megvált a *Winkler*-intézettől — mári nyomdakész volt, de miért-miért nem, mégsem került nyomdába.

Schulek életében 1925-ben azonban olyan fordulat következett be, amely őt végül is a modern magyar gyógyszer-ellenőrzés úttörőjévé tette, és ezzel egyúttal ki is ragadta az általa addig megismert konzervatív gyógyszerkönyvi szemléletből. 1925 elején ugyanis *Johan Béla*, akkor egyetemi magántanár, a felállítandó Országos Közegészségügyi Intézet (OKI) kiszemelt igazgatója, elkérte *Schulek*et *Winkler*től és megbízta őt a felállítandó OKI kémiai osztályának tervezésével, szervezésével és vezetésével, s megteremtette az ehhez szükséges előtanulmányok feltételeit. Így ismerkedhetett meg *Schulek* a következőkben egy éven át mint belföldi Rockefeller-ösztöndíjas a különböző hazai, többnyire higiéniai jellegű ellenőrző laboratóriumok működésével, majd 1926 januárjában az Egyesült Államokba utazott, hogy a gyógyszer-és élelmiszer-vizsgálat laboratóriumainak belső életét tanulmányozhassa. 1926 második felétől Bern, Zürich, Utrecht, Leyden, Hága, London hasonló jellegű laboratóriumait látogatta meg, és 1927 szeptemberében, az időközben felépült OKI kémiai osztályának élén megkezdte gyógyszer-ellenőrző tevékenységét. Ez azonban már nemcsak a gyógyszer-tárakban készült gyógyszerek ellenőrzésére szorított, hanem lassan kiterjedt a gyári készítmények, az ún. törzskönyvezett készítmények, specialitások minőségi és mennyiségi kontrolljára is. Pár éven belül kialakította saját gyógyszervizsgálati szisztémáját és 1937-ben újabb Rockefeller-ösztöndíjjal már azokat az olasz, svájci német és holland gyógyszer-gyárakat kereste fel, amelyeknek nálunk forgalomba hozott készítményeit itthon már ő ellenőrizte. Működése addigra már nemzetközileg ismertté és elismertté vált. Ez a körülmény szerencsésen egybeesett hazai gyógyszeriparunk első komolyabb önálló szánypróbalgatásaival.

*Schulek*nek ez az 1927-ben megindult gyógyszer-vizsgálati ténykedése, közvetve nyilván hozzájárult ahhoz, hogy az illetékesek elővették a szerkesztővel a IV. kiadású Gyógyszerkönyv 1926 óta fiókban heverő kéziratát, amely némi javítgatások után 1933-ra mégiscsak nyomdába került. Lényeges változtatások nélkül, hiszen az időközben (1926) megjelent VI. Német Gyógyszerkönyvre voltak csak némi figyelemmel, viszont *Schulek*nek az OKI-ban végzett munkásságára és gyógyszer-vizsgálati tevékenységére nem. (Neve nincs is említve a Gyógyszerkönyv bevezetőjében.) Pedig sok értékes tapasztalattal és főleg új szemlélettel frissíthette volna már ezt a kiadást is. Ezek után *Schulek* a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetség XII. brüsszeli kongresszusán 1935-ben lépett a nagy nyilvánosság elé a gyógyszer-ellenőrzést reformáló elképzeléseivel. Ezek lényege az, hogy a gyógyszerkönyvek már nem elégitik ki a kor-

szerű igényeket, mivel csak a gyógyszerárban készült gyógyszerek vizsgálatára szorítkoznak. Sűrűn gette az állami gyógyszer-ellenőrzés bevezetését, mellyel a zuglaboratóriumok munkássága is megrendszabályozható lesz. Ezért olyan gyógyszerkönyv kidolgozását javasolta, mely nemcsak a gyógyszerárakban kötelezően készletben tartandó, hanem valamennyi forgalomba kerülő gyógyszer leírását, vizsgálatát tartalmazza. Már ebben a referátumában érinti a tisztasági követelmények ésszerű határok közé szorítását, felveti a mikromódszerek alkalmazási lehetőségét, célszerűségét és hangsúlyozza a gyógyszerelés egységesítése érdekében egy Pharmacopoea Internationalis gondolatának jelentőségét.

Tizennyolc évet vártott azonban magára még, mire *Schulek* megvalósíthatta gyógyszerkönyvi elképzeléseit, mivel csak 1953-ban jelent meg az 1948-ban kapott miniszteri megbízás alapján készített V. Magyar Gyógyszerkönyv. Ez a gyógyszerkönyv-szerkesztői megbízatás *Schulek*et már újból a Tudományegyetemen, a *Than-Schulek* párhuzam végső vonásaként az egykori *Than-tanszék*en: a szeretlen és analitikai kémiai tanszék élén találta. Még ezzel az intézeti háttérrel is megerősödve láthatott élete nagy álma, a modern magyar gyógyszerkönyv megalkotásához. Szakmai szempontból igen szerencsésen alakult életfolyása: kiváló áttekintőképessége, évtizedes OKI-munkássága predestinálták az 55 éves *Schulek*et erre a nagy feladatra. Első lépésként szakított azzal a konzeratív gyógyszerkönyv-szerkesztési szemlélettel, hogy ez egy szűk körű, szinte elefántcsonttoronyba zárkózott bizottság feladata. A Minisztérium által — az előző gyógyszerkönyvekével összehasonlítva aránylag nagyobb létszámban — kinevezett tagokon túl is bevont minden olyan szakértőt munkatársnak, akinek speciális értékes szakismeretét a kétféle, tehát akár a gyógyszerári, akár a gyógyszergyári gyógyszerkészítés és gyógyszerellenőrzés vonalán hasznosíthatta. Az V. kiadás tervezett részeit a gyógyszeripar képviselőivel egyelőre csak behatóan megtárgyalta, de a részükről tapasztalt segítő közreműködés nyomán az Addendum szerkesztésében már mint felkért szakértőket vonta be a gyógyszergyári MEO-vezetőket. A VI. kiadás szerkesztése során már albizottsági tagokként foglalkoztatta őket, a kiválóbb munkatársaikat pedig felkért szakértőként.

Ezt szeretném nyomatékosan hangsúlyozni, hogy foglalkoztatta, mert ez utóbbi volt *Schulek* gyógyszerkönyv-szerkesztői sikerének a titka. Mindig tudta a legkülönbözőbb fajta bizottságait mivel és hogyan irányítani, ugyanis a gyógyszerminősítés minden ágában jártas volt. Nemcsak a saját szűkebb területén, a kémiai analitikában, hanem a gyógyszerkészítési, galenusi, farmakognózi, biológiai, farmakológiai, mikrobiológiai bizottságok számára is egyaránt pontosan körül írta elképzeléseit; mindig konkrét és reális feladatokat tudott kitűzni számukra. Nagy tapasztalata és áttekintőképessége révén mindig gyorsan és határozottan tudott dönteni. Ez volt legnagyobb erénye s az, hogy a dolog természeténél fogva csupa apró részekből álló munka felett mindig áttekintéssel ren-

delkezett, ami megóvta őt attól, hogy a rengeteg — de igen fontos — apró részletben el ne merüljön.

A gyógyszerkészítésben bekövetkezett nagy változás a XX. század második felére szétfeszítette a klasszikus gyógyszerkönyvi kereteket, *Schulek* az elsők közé tartozik, akik ezt felismerték, és az új gyógyszerkönyvi forma megteremtésében — legalábbis Közép-Európában — egyike a legelsőeknek. Óriási tapasztalata és borotvaéles ítélőképessége megbirkózott azzal a szerkesztés során felgyülemlett hatalmas anyaggal, amely mind a gyógyszerári, mind a gyógyszergyári gyógyszerkészítést, valamint egyidejűleg azok hivatalos vizsgálatát felöleli. A két munkahely eltérő adottságának, lehetőségének, feladatának figyelembevételével kétféle előírás szerepelt a gyógyszerkönyvében. A gyógyszerári gyógyszerkészítés számára olyan apró részletekbe menő, amely még az orvosi recept készítésére, a gyógyszerkiadásra vonatkozó szabályozásokat is tartalmazta. Az üzemek részére viszont csak elvi direktívák találhatók az egyes gyógyszerformák készítésére, melyeken belül a gyárnak szabad keze van addig a határig, amíg azt a gyógyszerbiztonság megengedi. A gyógyszervizsgálati előíratok terén is kettősség tapasztalható, bár más irányú. A Gyógyszerkönyv vizsgálati előiratai valamennyi gyógyszert (alapanyagot) vizsgáló laboratórium számára kötelezőek: a megengedett eltérések határait illetően egyértelműen, az alkalmazott vizsgálati módszereket illetően pedig csak a vitás esetekben. Az alkalmazott vizsgálati módszerek között kiemelten („Tájékoztató gyorsvizsgálatok”) szerepelnek azok az alapvető, sokszor csak azonosság (néha azonban tisztasági) vizsgálatok, melyek gyorsan, egyszerűen a gyógyszerár laboratóriumában is elvégezhetőek. Ezzel szemben a szabványszerűen előírt teljes ellenőrző vizsgálatok — amelyek a hivatalos állami ellenőrzés, ennél fogva a gyógyszergyári minőség-ellenőrző laboratóriumok és a gyógyszer-kereskedelem számára kötelezők (modern kémiai, fizikai-kémiai, botanikai, mikrobiológiai és biológiai módszerek) —, felölelik mindazokat, melyek egy gyógyszer minőségének megítélésére egyértelmű biztonsággal alkalmazhatók. A végzett munka méreteit az új Gyógyszerkönyv terjedelmével lehet legegyszerűbben jellemezni. Gyógyszerkönyvünk előző kiadása mindössze 435 oldalas volt, az V. és a VI. Gyógyszerkönyv oldalszáma pedig 1600 körül mozog. Hangsúlyozni kell azonban, hogy ez a terjedelem egyáltalán nem túlzott az anyag gazdagságához képest.

A Gyógyszerkönyv ilyen nagy oldalszáma indokolta tette több kötetben való megjelentetését. *Schulek*nek ez lehetőséget nyújtott arra, hogy az „ábécé szerinti merev, mechanikus felsorolással szakítson. A három kötetre tagolt mű I. kötetébe gyűjtötte össze a vizsgálati, minősítési alapelveket, valamint a többször is alkalmazott meghatározási, ellenőrzési módszereket. Utóbbiak nemcsak az alapanyagokra vonatkozó kémiai, fizikai-kémiai eljárások, hanem mikrobiológiai és biológiai (sőt botanikai morfológiai és fitokémiai) vizsgálatokat is és felölelik a különféle gyógyszerformák (tab-

letta, pilula, injekció, unguentum stb.) minősítésekhez szükséges eljárásokat.

A Gyógyszerkönyv általános elveit, szempontjait, általános vizsgálati metódusait az első kötetben így kiemelve gyűjtötte össze mind a gyógyszer-tári, mind a gyógyszergyári, ill. állami ellenőrző laboratóriumi vizsgálat viszonylatában.

A második kötetbe sorolta az egyes vegyi jellegű gyógyszer-alapanyagokról szóló cikkelyeket (monográfiákat), azok leírását és a szabványjellegű minőségi követelményeket

A III. kötet tartalmazza a növényi és állati eredetű drogokat, a galenusi gyógyszerkészítményeket, az ember-, nemkülönb. állatgyógyászati oltóanyagokat, valamint a kötszereket.

Az V. és VI. kiadású Gyógyszerkönyv első kötetit lapozgatva és a kettő között megjelent Addendum általános részét is figyelembe véve, két dolog azonnal szemünkbe ötlök. Az egyik az, hogy mennyire reális követelményeket állítanak fel *Schulek* évtizedes gyógyszer vizsgálati tapasztalatai azon a határmezsgyén, amelynek egyik oldalán az egészségügyi kívánalmak, a gyógyászati szempontok

jelentkeznek igényeikkel, a másik oldalon pedig a gyógyszergyártás technológiai, valamint kereskedelmi és külkereskedelmi szempontjai. A másik szembeszökő jellemző vonása legújabb gyógyszerkönyveink általános részének, hogy a gyógyszerkönyvi vizsgálati metodika mennyire együtt halad a modern analitikai — köztük a műszeres analitikai — módszerek megjelenésével, ill. fejlődésével, amióta lehullott az a korlát, amely a vizsgálati módszereket a gyógyszer-tári laboratórium szűkös eszköz- és műszerfelszereltségéhez szabta.

Az elmondottakban megkíséreltem vázlatosan ismertetni *Schulek Elemér* helyét és szerepét a magyar gyógyszer-ellenőrzés, ill. a gyógyszer-ellenőrzés hagyományos törvénykönyvének, a Gyógyszerkönyvnek a szerkesztésében. *Schulek* munkássága önmagáért beszél; jelentőségét még csak azal kívánom külön is hangsúlyozni, hogy egybesett, ill. lehetővé tette gyógyszer-tári vonalon az államosított gyógyszer-tárak színvonalának biztosítását, gyógyszergyári vonalon pedig azt, hogy a magyar gyógyszer minőségi viszonylatban világmárka lett.

Gyógyszerészet 19. 260—265. 1975.

Adatok a Pest-Budai Királyi Orvosegyesület alapításáról és XIX. századbeli működéséről

DR. KEMPLER KURT

Abból az alkalomból, hogy a MOTESZ az 1837-ben alapított Budapesti Királyi Orvosegyesület jogutódjának tekinti magát, a szerző a nagy múltú — az 1825-ben alapított Magyar Tudományos Akadémia után a legrégebb hazai — tudományos egyesület néhány adatát ismerteti. Alapszabályait V. Ferdinánd csak 1841-ben hagyta jóvá. Az alapszabályok szerint az egyesületnek nemcsak orvosdoktorok, hanem más doktori fokozattal rendelkezők is tagjai lehettek. Ennek alapján választották meg Thán Károlyt tiszteleti taggá.

Az egyesületnek a korabeli gyógyszerészettel való kapcsolatát számos adat bizonyítja. Így foglalkoztak az osztrák, majd az 1871-ben kiadott I. Magyar Gyógyszerkönyv tervezetével is. Szoros kapcsolatban volt az egyesület a Budapesti Gyógyszerész Testülettel, mely évekig az egyesület helyiségeinek „albérlője” volt. A múlt század végén létesített saját székhez életrhívatásához is némi segítséget a gyógyszerészek támogatása jelentett.

Az egyesület tudományos tevékenysége mellett szakmai-etikai és érdekvédelmi feladatokat is ellátott. Itt voltak tapasztalhatók az orvosi szakosodás első konkrét jelei a századforduló táján, amikor a többnyire önálló ügyrenddel bíró szakosztályok — elsőként a gynecológusoké — sorra megalakultak.

*

A Magyar Orvosi Társaságok és Egyesületek Szövetségének 1973. december 8-án megtartott közgyűlésén dr. Juhász Jenő professzor, a Szövet-

ség főtitkára bevezetőjében — többek között — hangsúlyozta: országos méretűvé vált történelmi múltunk kutatása, haladó hagyományaink ápolása. Ismertetette a Magyar Orvostörténelmi Társaság korábbi javaslatát: a MOTESZ tekintse magát a Pest-budai (később Budapesti) Királyi Orvosegyesület történelmi és jogutódjának. E társaság főtitkára, dr. Antall József megerősítette e kezdeményezés történelmi és jogi indokoltságát és kifejtette, hogy a polgárosodás útjára lépett nemzetek között hazánk Európában is az elsők között volt, ahol orvostársaság alakult. A közgyűlés úgy határozott, hogy a továbbiakban az elnökség foglalkozzon a kérdéssel. A javaslatnak ugyanis ellenérve is van; nevezetesen az, hogy a MOTESZ keretében működő társaságok felelnek meg a haddani Orvosegyesületnek, nem pedig az e társaságok működését koordináló MOTESZ, mely adminisztratív szervezet. A Magyar Gyógyszerészeti Társaság a MOTESZ tagja, így hazánk több ezer gyógyszerésze ugyancsak érdekelt e határozat sorsában.

Az Orvosegyesület alapítása

A Budapesti Királyi Orvosegyesület a második legrégebb hazai tudományos egyesület az 1825-ben alapított Magyar Tudományos Akadémia után. Ez különösen akkor figyelemre méltó, ha tudjuk, hogy a reformkor idején a Tudományos Akadémia elsősorban irodalmi, nyelvészeti kérdésekkel foglalkozott. A tudományos célok mellett azonban gyakorlati, érdekvédelmi törekvések is vezették